

UNESCO: Η Ακρόπολη πρότυπο συντήρησης κληρονομιάς σε παγκόσμιο επίπεδο

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Αναρτήθηκε στην επίσημη ιστοσελίδα του Κέντρου Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO αναλυτική Έκθεση σχετικά με την Ακρόπολη των Αθηνών, μνημείο ενταγμένο στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς από το 1987 (<https://whc.unesco.org/en/list/404/documents/>).

Η Έκθεση βασίστηκε στα πορίσματα **Μικτής Συμβουλευτικής Αποστολής** (Joint Advisory Mission) αποτελούμενης από δύο εκπροσώπους του διεθνούς ICOMOS και ενός του Κέντρου Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, οι οποίοι πραγματοποίησαν το διάστημα 27-29 Απριλίου 2022 τριήμερη επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο της Ακρόπολης. Η Αποστολή οργανώθηκε μετά από πρόσκληση του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, βάσει των προβλεπόμενων στις παραγράφους 28 και 31.d των Επιχειρησιακών Οδηγιών της Σύμβασης της

UNESCO για την Προστασία της **Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς**.

Οι εν λόγω εμπειρογνώμονες επισκέφτηκαν τον χώρο και ανέπτυξαν σειρά συζητήσεων με τις αρμόδιες για την προστασία και διαχείρισή του Υπηρεσίες και το επιστημονικό προσωπικό, ενώ ενημερώθηκαν μέσω της εκτενούς βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, η οποία ετέθη υπόψη τους, για την ιστορία των αναστηλώσεων και τις διαδικασίες για την προστασία και διαχείριση του αρχαιολογικού χώρου, καθώς και για τις μελέτες που υλοποιήθηκαν ή είναι σε εξέλιξη επί των μνημείων της Ακρόπολης. Στο πλαίσιο της επίσκεψής τους οργανώθηκε, επίσης, συνάντηση με εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών (όπως η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία Ελλάδος, ο Σύλλογος Ελλήνων Παραολυμπιονικών, το Ελληνικό Τμήμα του ICOMOS, κ.ά.), καθώς και επαγγελματιών του τουρισμού, με τους οποίους αναπτύχθηκε συζήτηση κυρίως για τα θέματα πρόσβασης και λειτουργίας του αρχαιολογικού χώρου.

Η Αποστολή κατέληξε σε μια Έκθεση 70 σελίδων, η οποία περιληπτικά και ενδεικτικά συνοψίζεται στα εξής:

-Η γενική κατάσταση της Εξέχουσας Οικουμενικής Αξίας του ενταγμένου στον **Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς Μνημείου** με την ονομασία “Ακρόπολη, Αθήνα” είναι εξαιρετική και προστατεύεται επαρκώς. Νόμοι και κανονισμοί

διασφαλίζουν την προστασία του μνημείου και της ζώνης προστασίας του (bufferzone).

- Το σύστημα λήψης αποφάσεων εξασφαλίζει ότι διεξοδικές και λεπτομερείς μελέτες εκπονούνται πριν από την έγκριση νέων επεμβάσεων.

-Η διαχείριση του μνημείου και οι κύριες υπηρεσίες αποκατάστασης, συμπεριλαμβανομένων και των αναστηλωτικών έργων, εκτελούνται από το Κράτος-Μέλος. Ως εκ τούτου, υπάρχει στενή επίβλεψη, που εξασφαλίζει ότι κάθε βήμα των προσπάθειών αποκατάστασης και συντήρησης γίνεται κατά τρόπο συστηματικό.

-Η διαδικασία λήψης αποφάσεων για όλα τα μεγάλα έργα αποκατάστασης και συντήρησης περιλαμβάνει εξειδικευμένους επιστήμονες και ακαδημαϊκούς, ενώ έχει ενσωματώσει διαδικασίες τεκμηρίωσης, διαβούλευσης και διαλόγου με ειδικούς, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

-Η ανανέωση και διεύρυνση των διαδρομών επίσκεψης, ο ανελκυστήρας και το έργο φωτισμού υλοποιήθηκαν όλα κατόπιν μελετών, εξέτασης και τεκμηρίωσής τους από την ΕΣΜΑ. Εν συνεχεία, οι προτάσεις εξειδικεύτηκαν από την ΥΣΜΑ και οι μελέτες εγκρίθηκαν από την **ΕΣΜΑ** και υποβλήθηκαν για την κατά νόμον

γνωμοδότηση στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο. Η αρμόδια ΕΦΑ Πόλης Αθηνών διατύπωσε επίσης σχόλια και προτάσεις επί των μελετών. Οι μελέτες αποκατάστασης επιπλέον παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν στις Διεθνείς Συναντήσεις της Ακρόπολης. Συνεπώς όλες οι μελέτες υλοποιήθηκαν κατόπιν ενδελεχούς έρευνας.

Συγκεκριμένα:

Α) η ανανέωση και διεύρυνση των υφισταμένων διαδρομών δεν έχουν αρνητική επίπτωση στην **Εξέχουσα Οικουμενική Αξία** (Outstanding Universal Value-OUV) της Ακρόπολης. Ο αρχαίος βράχος, επί του οποίου εδράζονται τα μνημεία της Ακρόπολης, προστατεύεται επαρκώς, καθώς η επίστρωση φέρει προστασία και δεν έρχεται σε απευθείας επαφή με την επιφάνεια του βράχου. Επιπλέον, η επέμβαση φαίνεται να είναι πλήρως αναστρέψιμη. Το πλάτος των διαδρομών έχει διευρυνθεί κατά την ανανέωση τους. Αυτό είναι χρήσιμο από λειτουργικής άποψης για τον όγκο των επισκεπτών, για την κίνηση των αμαξιδίων και την μεταφορά υλικών δομής και οχημάτων (για τη μεταφορά βαρέων μαρμάρινων όγκων).

Β) Ο νέος ανελκυστήρας, που αντικατέστησε τον ανελκυστήρα του 2004, δεν έχει αρνητική επίπτωση στην Εξέχουσα Οικουμενική Αξία (OUV) της Ακρόπολης. Η επέμβαση φαίνεται να είναι πλήρως αναστρέψιμη και η θέση του τεκμηριώνεται επαρκώς. Η αναγκαιότητα για άνετη προσβασιμότητα για όλους είναι αναντίρρητη

για ένα Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς σήμερα. Ο νέος ανελκυστήρας διευκολύνει εξαιρετικά άτομα με αμαξίδια, αλλά και ηλικιωμένους, εγκύους και μικρά παιδιά σε καροτσάκια.

Γ) Το νέο έργο φωτισμού δεν έχει αρνητική επίπτωση στην **Εξέχουσα Οικουμενική Αξία** (ΟUV) της Ακρόπολης και συμβάλλει στην άρθρωση και βελτίωση της αναγνωσιμότητας της μορφής της και τη νύχτα. Ο εξοπλισμός έχει τοποθετηθεί προσεκτικά για την προστασία των μνημείων και του μαρμάρου από κάθε ζημιά.

Δ) Οι προσπάθειες που έχει καταβάλει το Κράτος-Μέλος ως προς την προσβασιμότητα ανταποκρίνονται στους κύριους στόχους του Άρθρου 9 της Σύμβασης του ΟΗΕ σχετικά με τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (ΑμεΑ). Η φυσική προσβασιμότητα του χώρου επιτυγχάνεται για διάφορες κατηγορίες επισκεπτών, συμπεριλαμβανομένων και ΑμεΑ.

Όπως είθισται σε παρόμοιες αποστολές της UNESCO, διατυπώθηκαν παρατηρήσεις, συστάσεις και επισημάνσεις, οι οποίες συζητήθηκαν διεξοδικά με όλους τους επιστημονικά υπεύθυνους των έργων στην Ακρόπολη, δηλ. τα μέλη της ΕΣΜΑ, τα στελέχη της ΥΣΜΑ, της **Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών** και άλλων αρμόδιων Διευθύνσεων του ΥΠΠΟΑ. Οι κυριότερες παρατηρήσεις και συστάσεις αφορούσαν το χρώμα διάστρωσης των διαδρόμων, τα φωτιστικά στοιχεία και ο εξοπλισμός να ενσωματωθούν καλύτερα στα μνημεία και στο τοπίο, και να γίνουν λιγότερο εμφανή, τα ζητήματα της ροής επισκεπτών, προκειμένου να βελτιωθεί η κατανομή των επισκεπτών κατά τις ώρες λειτουργίας, την αναγκαιότητα για ένα ολοκληρωμένο διαχειριστικό σχέδιο.

Σημειώνεται ότι πολλά από τα θέματα αυτά έχουν ήδη διευθετηθεί, όπως τα φωτιστικά στοιχεία και ο εξοπλισμός για το φωτισμό ή σε άλλες περιπτώσεις σχετικά έργα βρίσκονται σε διαδικασία υλοποίησης, όπως είναι το συνολικό διαχειριστικό σχέδιο του χώρου, που εκπονείται και συμπεριλαμβάνει σχέδιο περιορισμού κινδύνων και αναμένεται να ολοκληρωθεί στα τέλη του 2023. Η **Αποστολή** κατέληξε πάντως ότι η απουσία διαχειριστικού σχεδίου δεν έχει οποιαδήποτε αρνητική επίπτωση στην **Εξέχουσα Οικουμενική Αξία** (ΟUV) του μνημείου, καθώς πολλά θέματα όπως ο τουρισμός, η κυκλοφορία και η στάθμευση, οι υποδομές, εκκένωση σε έκτακτες περιστάσεις κ.α. έχουν ήδη αντιμετωπιστεί. Επισημάνθηκε επίσης ότι απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την ανάπτυξη υπηρεσιών, εκπαίδευσης των υπαλλήλων, εφαρμογές και άλλων φυσικών ή ψηφιακών εργαλείων που θα μπορούσαν να επιτρέψουν πλήρως σε ΑμεΑ την πρόσβαση και απόλαυση του **Χώρου Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Ακρόπολης**.

Μια ειδικότερη σύσταση υπήρξε ως προς την ανάγκη -βάσει των αρχών της **Χάρτας του Διεθνούς Πολιτιστικού Τουρισμού** του ICOMOS- να εμπλακούν ενεργά στη σύλληψη και εφαρμογή ενός διαχειριστικού σχεδίου του χώρου, και άλλοι κοινωνικοί φορείς, ειδικά οι επαγγελματίες του τουρισμού.

Όσον αφορά στο γενικότερο μακροπρόθεσμο πρόγραμμα αναστήλωσης, επισημάνθηκε ότι οι όποιες ατέλειες και αλλοιώσεις, όταν έχουν γίνει μέρος της ιστορίας του κτίσματος, θα πρέπει να διατηρούνται στο βαθμό που δεν θέτουν σε κίνδυνο τις προδιαγραφές ασφαλείας. Παρατηρήθηκε επίσης ότι δύο σημαντικές **Αρχές της Χάρτας της Βενετίας** του 1964, που ακολουθεί η ΕΣΜΑ περιλαμβάνουν:

α) Αρχή της αναστρεψιμότητας των επεμβάσεων, της δυνατότητας δηλαδή να αναθεωρηθούν λάθη στο μέλλον. Στηρίζεται αφενός στον απόλυτο σεβασμό των αρχαίων αρχιτεκτονικών μελών, τα οποία ουδέποτε απολαξεύονται, και αφετέρου στη σχολαστική τεκμηρίωση των επεμβάσεων σε όλες τις φάσεις τους.

β) Αρχή της διατήρησης της δομικής αυτοτέλειας των αρχιτεκτονικών μελών με την αποκατάσταση του καθενός χωριστά στην αρχική δομική λειτουργία, και με χρήση της αρχαίας τεχνολογίας στην τελική λάξευση των συμπληρωμάτων τους.

Η Αποστολή εντυπωσιάστηκε από τη σχολαστικότητα, τον ζήλο, και την εξαιρετικά υψηλής ποιότητας εργασία με περισσή προσοχή στην λεπτομέρεια. Συστηματική τεκμηρίωση και δημοσίευση των ερευνών και των μελετών, πριν από και μετά την εφαρμογή, πραγματοποιούνται και διαχέονται. Η ύψιστη ακαδημαϊκή έρευνα στην Ακρόπολη και η επιστήμη της Αρχαιολογίας συνυφαίνονται στενά με σύγχρονες αρχαιολογικές τεχνικές και υποδειγματικές πρωτοποριακές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης. Η Αποστολή καταλήγει ότι **πολλές από αυτές τις πρακτικές θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπα για προσπάθειες συντήρησης κληρονομιάς σε παγκόσμιο επίπεδο.**

Όσον αφορά στο προτεινόμενο έργο της Δυτικής Πρόσβασης, δεδομένου του υψηλότερου ακαδημαϊκού επιπέδου της ΕΣΜΑ και της ΥΣΜΑ και δεδομένου ότι οι μελέτες κοινοποιούνται στη διεθνή επιστημονική κοινότητα και εγκρίνονται από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο και τα διεθνή συνέδρια ειδικών, η Αποστολή κατέληξε ότι δεν έχει κανένα λόγο να αμφιβάλει για την αρχαιολογική και ιστορική ακρίβεια και εγκυρότητα της προτεινόμενης παρέμβασης σε αυτό το πρώιμο στάδιο.

Σύμφωνα με το πνεύμα της **Σύμβασης για την Προστασία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς και των Επιχειρησιακών της Οδηγιών,**

για τα επόμενα στάδια υλοποίησης της πρότασης θα πρέπει να διευκρινιστεί ο τρόπος με τον οποίο η επέμβαση θα διατηρήσει και θα εγγυηθεί την αυθεντικότητα του Μνημείου, η ιστορική αξία του οποίου δεν βρίσκεται μόνο στην εμφάνισή του, αλλά και στην ακεραιότητα όλων των στοιχείων του και των ιστορικών του διαστρωματώσεων. Επιπλέον, οποιοσδήποτε σχεδιασμός σχετικά με την Δυτική Πρόσβαση πρέπει να ενσωματωθεί σε ένα γενικό Διαχειριστικό Σχέδιο για την Ακρόπολη, το οποίο θα ενσωματώνει επίσης σχεδιασμούς για τον τουρισμό, για την κυκλοφορία των οχημάτων και τη στάθμευση, ασφάλεια, σχέδια καταστροφών και εκκένωσης, ύδρευση, αποχέτευση κλπ., καθώς επίσης και τις σχέσεις με άλλα μνημεία και χώρους.

Τα πορίσματα της Αποστολής αποτελούν ένα επιπλέον υλικό τεκμηρίωσης που θα συμβάλει στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό για τη διαχείριση του χώρου στο πνεύμα και το πλαίσιο της Σύμβασης της **UNESCO** για την **Προστασία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς** .